

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В СФЕРІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ТА ВИКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*КЛЕМПАРСЬКИЙ М.М., Д.Ю.Н., ПРОФЕСОР,
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ МВС УКРАЇНИ*

Стрімкий розвиток норм міжнародного трудового права, який відбувається починаючи із другої половини ХХ століття і по теперішній час, не оминув і такої важливої проблеми як нормативно-правове регулювання трудових відносин у сфері наукової, дослідницької та викладацької діяльності. Відомо, що зазначені сфери трудової діяльності зумовляють перманентний розвиток сучасного суспільства. Тому, існує нагальна потреба у встановленні та послідовному захисті не лише чітких морально-ціннісних норм, писаного та неписаного кодексу етичної поведінки в науці, але й у встановленні та захисті визначених трудових прав, соціальних гарантій, свобод та обов'язків зазначеної когорти людей інтелектуальної праці та їхніх контрагентів – роботодавців. Це, врешті-решт, забезпечує соціальну гідність покликання науковця, дослідника та викладача, обумовлюючи результативність їхніх трудових зусиль.

Дослідження міжнародно-правових стандартів регулювання трудових відносин у сфері наукової, дослідницької та викладацької діяльності надасть українським вченим-правникам можливість не лише досягнути ці стандарти, а й здійснити їхній змістовний, нормативно-правовий та соціально-ціннісний аналіз, розробити та внести новаторські законотворчі пропозиції із реформування вітчизняного законодавства у даній та суміжних сферах, розробити та представити власні комплексні проекти нових міжнародних рекомендацій, конвенцій, інших джерел міжнародного права або вносити проекти поправок до відповідних діючих галузевих міжнародно-правових актів.

Світова практика засвідчує, що в національному праві багатьох держав увесь спектр трудових відносин у сфері наукової, дослідницької та викладацької діяльності регулюється правовими нормами, які містяться, умовно кажучи, не в Кодексі законів про працю, а в окремих джерелах права з питань науки та вищої освіти. Створенням міжнародних механізмів нормативно-правового регулювання трудових відносин у сфері наукової, дослідницької та викладацької діяльності опікується Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), а не Міжнародна організація праці (МОП).

Однак достатньо природнім та зрозумілим видається те, що процес здійснення наукових досліджень та викладацька робота не можуть бути відокремлені від загальних уявлень про повноцінну та соціально корисну трудову діяльність, працю результати якої є надзвичайно важливими не лише для самої науки або освіти, але й для відчутного розвитку багатьох важливих сторін матеріального та духовного буття суспільства.

Надзвичайно важливим видається також зазначити, що положення міжнародного права у сфері освіти, науки і культури розглядають наукову, дослідницьку та викладацьку діяльність у їхньому професійному симбіозі. Наукова та дослідницька діяльність є складовими професійних, трудових обов'язків викладача; здійснення наукових досліджень підвищує професійну компетентність працівника вищого навчального закладу.

До важливих джерел сучасного міжнародного, зокрема загальноєвропейського права, які містять відповідні положення, що визначають, регулюють та захищають трудові права та обов'язки науковців, дослідників, викладацьких кадрів та їхніх роботодавців, слід віднести Рекомендацію ЮНЕСКО про статус науково-дослідницьких працівників від 20 листопада 1974 року (надалі – Рекомендація 1974 року), Рекомендацію ЮНЕСКО про статус викладацьких кадрів вищих навчальних закладів від 11 листопада 1997 року (надалі – Рекомендація 1997 року), Кодекс поведінки для приймання на роботу дослідників (надалі – Європейський кодекс) та Європейську хартію дослідників від 11 березня 2005 року (надалі – Європейська хартія).

Міжнародно-правові стандарти регулювання трудових відносин у сфері наукової, дослідницької та викладацької діяльності відтворюють всю увесь комплекс правових норм щодо соціального захисту праці. Так, насамперед, природнім є те, що висококваліфіковані випускники вищих навчальних закладів, які є потенційними науковцями, дослідниками та викладачами, як і представники інших професій та сфер праці, мають беззаперечне соціальне право на певні гарантії трудової або професійної зайнятості. Так, відповідно до п. 46 Розділу Б. «Гарантії зайнятості» Частини IX «Умови праці» Рекомендації 1997 року зазначається (мовою оригіналу): «46. Следует обеспечивать гарантии работы в рамках данной профессии, включая бессрочные контракты или их функциональные эквиваленты (там, где таковые предусмотрены), поскольку это отвечает интересам как высшего образования, так и преподавательских кадров высших учебных заведений» [1, с. 62].

У Преамбулі ж до Європейської хартії відзначено загальну відповідальність обох сторін трудових відносин, тобто науковців, дослідників, викладачів та їхніх потенційних роботодавців щодо дотримання ними тих чи інших існуючих національних та інших, зокрема і міжнародних регулятивно-правових норм (мовою оригіналу): «Хартия исходит из предпосылки, что важнейшим обязательством исследователей, также как и работодателей или субсидирующих организаций, является гарантированное соответствие национальным, региональным или отраслевым юридическим требованиям национального или регионального законодательства» [2].

Пункт д) Розділу V «Умови успішної діяльності науково-дослідницьких працівників» Рекомендації 1974 року покладає відповідальність за створення національної політики сприятливих трудових умов для науковців та дослідників на держави-сторони цієї Рекомендації (мовою оригіналу): «20. Государствам – членам следует: d) принять меры для обеспечения научно-исследовательским работникам таких условий труда и вознаграждения за труд, которые соответствуют их положению, выслуге лет и заслугам, без дискриминации по причинам пола, языка, возраста, религии или национального происхождения» [4, с. 189].

Особлива увага приділяється і фінансовим та іншим умовам праці для тих науковців, дослідників та викладачів, які працюють за неповною трудовою ставкою. У п. 72 Розділу J. «Умови роботи викладацьких кадрів вищих навчальних закладів, які працюють за неповною ставкою» Частини IX «Умови праці» зазначається (мовою оригіналу): «72. Преподавательские кадры высших учебных заведений, регулярно работающие на неполной ставке, должны: (а) получать пропорционально такое же вознаграждение и наниматься на работу на тех же условиях, что и преподавательские кадры высших учебных заведений, работающие на полной ставке; (b) получать оплачиваемый отпуск, отпуск по болезни и отпуск по беременности и родам на равных условиях с преподавательскими кадрами высших учебных заведений, работающими на полной ставке; раз мер соответствующих денежных выплат следует определять пропорционально часам работы или заработку; (с) иметь право на адекватное и соответствующее социальное обеспечение, в том числе (там, где это предусмотрено) в рамках пенсионных систем, обеспечиваемых нанимателями» [1, с. 68].

Таким чином, міжнародно-правові стандарти регулювання трудових відносин у сфері наукової, дослідницької та викладацької діяльності, належачи до системи міжнародного права з питань освіти,

науки і культури, здійснюють нормативно-правове регулювання трудових відносин у відповідних видах діяльності або праці, які самі по собі не належать до усталених предметів нормативно-правового регулювання в рамках системи міжнародного трудового права. Попре це, зазначені міжнародно-правові стандарти ЮНЕСКО відтворюють змістовно-смыслову та нормативну сутність сучасного трудового права, яке у своєму міжнародному вимірі є кодифікованим в джерелах права МОП. Завдяки цьому можна дійти висновку про наявність міжгалузевого зв'язку між трудовими нормами міжнародного права у сфері освіти та науки і культури з нормами міжнародного трудового права.

Література.

1. Рекомендация ЮНЕСКО о статусе преподавательских кадров высших учебных заведений 1997 г. // Рекомендации ЮНЕСКО/МОТ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001604/160495r.pdf>.

2. Європейська хартія дослідників від 11 березня 2005 року // Російський союз молодих вчених // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://rosmu.ru/activity/events/413.html>.

3. Рекомендация о статусе научно-исследовательских работников // Акты Генеральной конференции ЮНЕСКО. Восемнадцатая сессия Париж, 17 октября – 23 ноября 1974 г. Том 1. Резолюции. – ЮНЕСКО, 1975 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001140/114040rb.pdf#page=180>.

ДОЦІЛЬНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

***КОБЗАР О. Ф., Д. Ю. Н., ДОЦЕНТ,
Т. В. О. НАЧАЛЬНИКА КАФЕДРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ
БЕЗПЕКИ КИЇВСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ***

Від часу проголошення незалежності постійно точаться дебати про необхідність реформування правоохоронної системи України. Водночас у жодному разі не було здійснено спроб кваліфіковано встановити, що ж становить ця система, які її складники, які механізми взаємодії регулюють відносини всередині цієї системи. Через відсутність такого аналізу спроби впливати на правовідносини, які